

آشنایی با
ادبیات دفاع مقدس

محمدحسین صنعتی

www.ketab.ir

سرشناسنامه: صنعتی، محمد مسین، ۱۳۴۳ -
مشخصات نشر: آشنایی با ادبیات دفاع مقدس / محمد مسین صنعتی،
عنوان و نام پدیدآور: تهران: صریح، ۱۳۸۹.
مشخصات ظاهری: ۱۳۳ ص.

شابک: ۵۰۰۰ ریال: 978-600-5156-62-1

وضعیت فهرست نویسی: فیا

پادداشت: کتابنامه: ص. ۳۲۰ - ۳۳۳.

موضوع: جنگ ایران و عراق، ۱۳۵۹ - ۱۳۶۷ -- ادبیات و جنگ

موضوع: جنگ ایران و عراق، ۱۳۵۹ - ۱۳۶۷ -- داستان

موضوع: جنگ ایران و عراق، ۱۳۵۹ - ۱۳۶۷ -- شعر

رده بندی گنجره: ۱۳۸۹ ص ۹ و ۴۰۰/۹ PIR

رده لندن ریهی: ۸۵۸/۸

شماره کتابشناسی ملی: ۲۲۵۶۴۳۵

بنیاد حفظ آثار و نشر
ارزش های دفاع مقدس

آشنایی با ادبیات دفاع مقدس

محمد حسین صنعتی

ناشر: بنیاد حفظ آثار و نشر ارزش های دفاع مقدس

صفحه آرا: مرتضی ندیری

نوبت چاپ: اول ۱۳۸۹

شمارگان: ۳۰۰۰ نسخه

قیمت: ۵۰۰۰۰ ریال

شابک: 978-600-5156-62-1

نشانی: تهران - خیابان شهید بهشتی - خیابان سرافراز - کوچه حق پرست - پلاک ۳۳

تلفن و نمابر: ۸۸۵۲۸۹۰۲-۱۰

مرکز پخش: تهران - خیابان انقلاب - روبه روی دانشگاه تهران - پلاک ۱۳۹۴

تلفن و نمابر: ۶۶۹۵۴۱-۸

info@bonyadedefa.ir

www.bonyadedefa.ir

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۷	اشاره
۱۱	مقدمه
۱۱	ادبیات جنگ در جهان
۱۶	نسبت‌ها و نظایر ادبیات دفاع مقدس
۲۲	«دفاع مقدس» و ادبیات آن
۲۷	ادبیات دفاع مقدس و تطوّر آن
۳۵	حوزه‌های ادبیات دفاع مقدس
۳۵	شعر دفاع مقدس
۴۹	نوسروده‌ها
۵۴	غزل
۶۵	چهارپاره، رباعی، دوبیتی
۸۴	مثنوی
۹۰	شعار و رجز
۱۰۳	نثر دفاع مقدس
۱۱۱	نثر ادبی
۱۱۷	یادداشت

۱۴۴	 گزارش
۱۶۲	 خاطره
۱۸۵	 داستان دفاع مقدس
۳۲۰	 منابع
۳۲۰	 کتاب‌ها
۳۲۸	 مقاله‌ها
۳۳۲	 پایگاه‌های اینترنتی

سخن از ادبیات دفاع مقدس - چنانکه سخن از ادبیات انقلاب اسلامی و ادبیات مقاومت - سخن از هویت است و هویت‌ها در معرض نیروهای گوناگون روانی، اجتماعی، اقتصادی، جنسیتی، زبانی و ایدئولوژیک تغییر می‌کنند؛ چرا که عناصر سازنده هویت مثل زبان، مذهب، ایدئولوژی و... مفاهیمی لغزان، دگرگون‌شونده و تابع تحولات تاریخی و انسانی است. در تاریخ شاهد همگرایی و گسست اقوام و ملیت‌های مختلف، تحت تأثیر عوامل سیاسی، اجتماعی و ایدئولوژی هستیم. تاریخ آکنده از ظهور و افول و تحول مذاهب و ادیان و ایدئولوژی‌هایی است که هر کدام به نحوی همگرایی‌ها و تجزیه‌های قومی را در پی داشته و مفهوم ملیت و مرزبندی‌های میان ملت‌ها را تغییر داده‌اند. از این بین آنچه با دغدغه این مقال نسبت روشن‌تری پیدا می‌کند، این است که شتاب تند دگرگونی‌ها از جمله مشکلات پیش روی مورخ ادبیات معاصر است. هرچه دگرگونی‌ها شتاب بیشتری بگیرد و تحولات و تفاوت‌ها بیشتر شود، ظهور و افول دوره‌های ادبی هم بیشتر شتاب می‌گیرد. نتیجه ظهور شاخص‌ها و دوره‌های پیاپی این است که زمان، قابلیت انقسام بیشتری پیدا می‌کند. تاریخ ایران از سال ۱۲۵۰ شمسی تاکنون از منظر جریان‌های سیاسی و ایدئولوژیک چندین دوره متفاوت تاریخی را پشت سر گذاشته است. هر دوره معنی، روح و ذوق ویژه‌ای دارد و در نتیجه زبان و نوع ادبی خاصی را هم به خدمت می‌گیرد.

۱۲۵۰ تا ۱۲۸۴ دوره شکل‌گیری آگاهی جدید (گفتمان تجددخواه)
 ۱۲۸۴ تا ۱۳۰۰ دوره مشروطه و تحولات اجتماعی و سیاسی (گفتمان انقلابی، انتقادی، ژورنالیسم توده‌گرا)
 ۱۳۰۰ تا ۱۳۲۰ دوره رضا شاه (دیوان‌سالاری دولتی و ناسیونالیسم ایرانی)
 ۱۳۲۰ تا ۱۳۳۲ دوره آزادی (گفتمان واقع‌گرایی سوسیالیستی انتقادی)
 ۱۳۳۲ تا ۱۳۴۲ دوره شکست و استبداد (شکست رمانتیسم سیاه^۱، نمادگرایی اجتماعی)
 ۱۳۴۲ تا ۱۳۵۷ دوره مبارزه (گفتمان مدرن، ادبیات انقلابی، چریکی)
 ۱۳۵۷ تا ۱۳۶۷ دوره انقلاب و جنگ (گفتمان انقلابی، ایدئولوژی دینی، صدور انقلاب، گفتمان دینی و دفاع ملی، ادبیات جنگ)^۲
 این دوره‌ها را می‌توان با دوره‌هایی چون سازندگی، اصلاح‌طلبی و اصول‌گرایی ادامه داد و چنان‌که در فهرست افوار می‌بینیم طول دوره نخست نیم قرن و طول دوره انقلاب و جنگ ده سال است. دوره‌های بعد مثلاً اصلاح‌طلبی کمتر از ده سال به سر آمده‌اند و شتاب تحولات روز به روز تندتر می‌شود. پرواضح است که اگر آثار و ارزش‌های دوره انقلاب و جنگ در این روزگار شتاب‌زده، شناسایی و ثبت نشود، ممکن است در غبار و بلکه گرد و خاک دوره‌های پی‌درپی رسنده بعد به چشم نیاید و به فراموشی سپرده شود و این یعنی هویت اصیل از دست رفته.
 گام حاضر برای آشنایی با ادبیات دفاع مقدس در حالی برداشته می‌شود که تأمل

۱. وقایع پس از کودتای سال ۱۳۳۲ به آتش رمانتیسم دامن زد. دو شاخه اصلی آن عبارتند از رمانتیسم فردی و رمانتیسم اجتماعی. در شاخه رمانتیسم فردی تولی، گلچین گیلانی و خاتلری که طرفدار رمانتیسم روشن و عشق‌های پر سوز و گداز بودند، تشخیص یافتند. اما در کنار این نام‌ها باید از نادر پور نام برد که سخت تیره‌بین و مرگ‌اندیش بود و شعر او را باید نقطه آغاز رمانتیسم سیاه به شمار آورد که در دوره بعدی و در اثر برخی عوامل درون‌متنی، خصلت غالب شعر رمانتیک گردید. رک: دکتر سیدمهدی زرقانی، چشم‌انداز شعر معاصر ایران، تهران، ثالث، ۱۳۸۳، صص ۳۴۹ - ۳۴۲

۲. دکتر محمود فتحی، نظریه تاریخ ادبیات، تهران، سخن، ۱۳۸۷، ص ۶۱ و ۱۷۹ و ۱۸۰

حاضر برکنار از سؤالات تأمل‌برانگیز هم نیست؛ سؤال‌هایی که اتفاقاً می‌توان در آنها اندیشید. به بیان دیگر این نوشته فتح بابی برای گفتگو تواند بود. به قول شهید آوینی، همگان می‌انگارند که مرتبت انسان به میزان داشته‌های اوست، حال آن که اهل حکمت می‌دانند که این چنین نیست. حکمت بر پرسش‌ها می‌افزاید تا آنجا که حکیم، عالم را سراسر رازی نامکشوف ببیند و دریابد که حقیقت، مقصد وصول است نه حصول. بال‌های اشتیاق وصل را باید گشود که با پای حصول نمی‌توان بر آسان بر شد.^۱

www.ketab.ir

۱. سیدمرتضی آوینی، فردایی دیگر، تهران: ساقی، ۱۳۸۱، ص ۱۲۴ و ۱۲۵